

הזכות תזוכה את עמיותך

יכולתנו - ישטמנו בלבו ויזיק אליו לפני שעה, או לזמן מן הזמןים, כמו שנאמר ברשעים: "ולא דבר אבשלום עם אמונו למרע ועד טוב". וכל דרכי התורה דרכי נועם ונתיותה שלום.

6. רשות הירוש ויקרא פרק יט פסוק ז'

הזכות תזוכה - זו חובה, ולא רק רשות. אדם שגורם לנו תזוכת עלבון - במילים או במעשה - חובה علينا להוכיחו בדברים. אולם יש כאן גם מצווה כללית: חובה علينا להוכיח כל אדם, הנוטה מדרך היושר והעובר על מצאות ה'. ברוב המקרים של המקרהות הרי זו ממשמעות "הוכיח": לשכנע אדם להכיר באמת לא נעימה לו, להעמיד אותו על טעות הגינויית, או על סטייה מוסרית. ושתי צורות לالتزוכה המוסרית: יש ישירה בדברים שבעל פה, ויש עקיפה בדרך ייסורין... כאן נאמר: אל תשנא את אחיך בלבבך, אלא הוכיחו להבאו לכל הכרה עצמית. נמצאת זו החובה המוטלת علينا, כל אימת שנראה לנו שאחר פגע: או נשכח את הפגיעה, ושוב לא תשפיע על דעתינו כלפיו. ואם אין אנחנו מסוגלים לכך - אל יעלה בלבינו טינה עכורה, אלא נוכיח את רינו בגלוי ובמשרין, וכך נאפשר לו להסביר או לתקן את מעשיו. רק אדם, שלא ידעת את نفسه, שותק מתוך איבת כבושה. כך הזיכרו בתנומא לבראשית לו, ד' את מעשה אבשלום, שנאמר בו: "ולא דבר אבשלום עם אמונו למרע ועד טוב כיamina אבשלום את אמונו".

אולם "הוכיח תזוכה" הוא גם מצווה כללית, המוטלת על כל אדם בישראל: אל יראה בשתייה חטא כל או חמוץ של חברו, אלא יעשה את שלו וiocich את עמיתו. יוכיח ויחזור ויוכיח כדי להביא את חברו לידי תיקון מעשי... מצוות תזוכה תלואה בערבות היהודית, שכן ישראל ערבים זה זה על קיום המצוות. ואילו הוגשמה מצוה זו למשעה, היהתה משנה את פני העולם מבחינה מוסרית. אך אין היא יכולה להתגשם במלואה, אלא אם כן דעת מוסר פשוטה בכל שכבות הציבור. וכבר קיינו חכמים לפני מאות שנים, שדרוגה נעה זו לא הושגה בישראל. כי המצווה להוכיח תלואה בנכונות לקבל תזוכה, ואם הכל חייבים להוכיח זה זה, הרי הם נכוונים גם לקבל תזוכה זה מזה, והכל מכירם בערכם האובייקטיב של המצווה, ושוב אין משגיחים בעניינים אישיים... אכן מקבל התזוכה קריי בלשון הכתוב: "עמיותך", ומכאן החובה המוטלת علينا, שלא לגנות בתזוכתנו שמצוות התנשות, אלא ניתן לחברנו להרגיש, שהוא בבחינת "עמיותנו" - שווה עמו לכל דבר. אף הוא זכאי להוכיח אותנו, ורק מתוך שהדבר חובה علينا, קיימנו בו מצוות תזוכה.

7. בלי יקר ויקרא פרק יט

(ז') ...ולפי שנאמר: "ולא תשא עליו חטא", מכל שאמ לא תוכחו, אז יהיה חטא נושא עלייך. וזה לפי שכל ישראל ערבים זה بعد זה, והמלואה לחברו ונותן לו עבר, בזמן שהערבות פן יצטרך מפזר ממונו, הוא מוכיחו מיראת העrobot פן יctrיך לשלים בעבורו, כך העrobot של כל ישראל גורם התזוכה, ואם איינו מקבלה אוזי נקי הוא ממונו, כי אין שורת הדין נותן שיסבול אחד بعد חברו שאינו

1. ויקרא פרק יט

(ז') לא תשנא את אחיך בלבבך הזכות תזוכה את עמיותך ולא תשא עליו חטא:
(ח') לא תקס ולא תטר את בני עמק ואהבת לרעך כמו לך אני ה':

2. מבין ויקרא פרק יט פסוק ז'

"לא תשנא את אחיך בלבבך" - בעבר שדרך השונאים לכיסות את שנאותם בלבם, כמו שאמר: "בשפטינו ינכר שונא", הוכיח הכתוב בהוויה. ואמר "הוכיח תזוכה את עמיותך" - מצווה אחרת, למדדו תזוכת מוסר, "ולא תשא עליו חטא", שהיה עלייך אשם כאשר יחתה ולא הוכחתה אותו. ולזה יטה לשון אונקלוס שארם: "ולא קיבל על דיליה חובא", שלא קיבל אתה עונש בחטא שלו. ואחריו כן צוה שתאהוב אותו. והנה השונא את רעהו עבר בלאו, והאהוב לו מקיים עשה. והנכו בעניין, כי "הוכיח תזוכה", כמו "ווכיח אברהם את איבילך". ויאמר הכתוב, אל תשנא את אחיך בלבבך בעשותו לך שלא כרצונך, אבל תזוכחו מדוע ככה עשית עמידי! ולא תשא עליו חטא לכיסות שנאותו בלבך ולא תגיד לו, כי בהוכיחך אותו יתנצל לך, או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו. ואחריו כן יזהיר שלא תנקום ממנו ולא תטור בלבבך מה שעשה לך, כי יתכן שלא ישנא אותו אבל יזכור החטא בלבו, ולפיכך יזהרנו שימחה פשע אחיו וחתאתו מלבדו: ואחריו כן יזכה שיאהוב לו כמו שהוא:

3. רשותי ויקרא פרק יט

(ז') ולא תשא עליו חטא - לא תלבין את פניו ברבים:

4. חזוני ויקרא פרק יט

(ז') לא תשנא את אחיך בלבבך - אם שמעת שהעויה לך, לא תהיה נוטר לו שנאה בלבבך מסותרת אלא הוכיח תזוכה אותו: מדוע עשית לי כך? ושמע מאחותך יתברר הדבר כי הכל שקר ולא נתכוון למה שאתה סבור, או יתכן את מה שהעויה ומתווך כך לא תשא עליו חטא לחשדו בדבר שאיןו. ז"א: "הוכיח תזוכה את עמיותך" - אם ראית בו ערות דבר - תזוכחו, אבל אם לא תזוכחו, כמו "כפי עלייך לשדו בדבר שאיןו. עליו - בשביילו, כמו "כפי עלייך הורגנו כל היום", "כפי עלייך נשאתי חופה".

5. ספר החינוך מצוח רלט

להוכיח אחד מישראל שאינו מתנהג כשרה, בין בדברים שבין אדם לחברו או בין אדם למקום, שנאמר: "הוכיח תזוכה, מנין אם הוכיחו ארבע חטא". ואמרו בספרא, מנין אם הוכיחו ארבע וחמש פעמים ולא חזר, שאתה חייב לחזור ולהוכיח? תלמוד אומר "הוכיח תזוכה". ועוד אמרו זכرونם לברכה בגדרא: "הוכיח תזוכה" - אפילו מאה פעמים. ואמרו שם בספרא: יכול מוכיחו ואני משנתנות? תלמוד לומר: "ולא תשא עליו חטא". וזה מלמד שבתחלת התזוכה, שראוי לאדם להוכיח בסתר ובלשון רכה ודרכי נחת, כדי שלא יתבישי... משורי המצויה - לפי שיש בזה שלום וטובה בין אנשים, כי כשיחטא איש לאיש וiocichו במסתרים, יתנצל לפניו ויקבל התנצלותו וישלם עמו, ואם לא

להזיזו אותו הדבר, אזי מוערדים הריח רע. **כמו כן**, ע"י תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח, ע"ז מזיזים ומוערדים הריח רע של המעשים רעים ומידות רעות של האנשים שמוכחים, ועל כן הוא מבאיש ריחם, וע"ז הוא מחליש את הנשומות שלהם.

12. של"ה פרשת דברים דרך חיות תוכחת מוסר
כשהוכחים בדברי מוסר סיפר מעלטם... הוא על דרך הפסוק: "אל תוכח לך פן ישנאך הוכח לחכם ויאחבקך". העניין, כאשרה רוצה להוכיח את אחד, אל תאמר לו: כך וכך אתה גרווע, כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך. וזהו שאמר: "אל תוכח לך", שלא תוכח אותו בדרך זלזול לומר לו: "לי אתה", רק אדרבה תאמר לו: "וחכם אתה", ואם כן חרפה היא לאיש כמוך לעשותות כה וככה, זהו: "הוכח לחכם", כלומר, **תעשה לך לחכם, אז יאחבק וישמע לך** דבריך ויקבל מוסר.

13. הרב שלמה אבניר שליט"א
א) ביקורת מוקצת: אין מבקרים את האדם אלא את הפעולה. לעולם לא מבקרים את האישיות אלא את המעשה. אדרבה, חשוב שבאותו הזמן שמקברים את המעשה, לשדר אמרון והערקה, אחרת אין לביקורת שום ערך, היא רק מפילה עוד יותר...
ב) איסור הלבנת פנים: אסור להעליב. "ולא תשא עליו חטא" - אומר רשי"י: לא תלבין את פניו ברבים. אחת הדרכים למנוע פגיעה, היא לנסות להכנס לראש של הזולת": אם אני לא היתי בסדר, איך היתי רוצה שהשני יעיר לי על כך?..." מה ששנוא עלייך אל תעשה לחברך" ...
ג) הימנעות מכעס: אם כועסים - הביקורת אינה מתقبلת ואני מועילה... נכוון איינו מלאכי השרת, אנחנו מתעצבנים ולפעמים אפילו צועקים, אבל אין זה שום קשר לתוכחה: זו התפרקות. **ד. שיטת הסנדוויץ'**: לעטוף את דברי הביקורת בדברים חיוביים בהתחלה ובסיום....

(ה) הבחנה בין עיקר וטפל: בודאי שאין להוכיח על דברים פגועים, כי אין לדבר סוף. חייבים לבנות סדר עדיפויות. אם מערירים כל הזמן - הרי כשתהיה הערה על דבר רציני, איש לא יקשב! ו) **ביקורת הרע שבטוב:** אסור לבקר את הרע שבטוב... הילד הביא תעודת טובה הביתה, אומרים לו: "זו באמת תועדה יפה מאוד, אבל אתה מבין שתועדה זה לא הכל, זה שצابت את אחותך זה לא בסדר"... או: "זו לא חכמה תועדה טובה, ציריך גם לפנות כלים..." מה הקשר?!... אם אדם עשה דבר טוב, ציריך לركוד אליו ולשםוח אליו, ולא לומר לו: "חבל אם כבר עשית כך, יכולת לעשות טוב יותר" ...
ז) ביקורת "דתית": ביקורת הלכתית זו רשעת מיווחדת של דתאים. כל דתוי הולך עם "קייזר שלוחן ערוץ" בכיס, ודואג להוכיח את השני על כל סעיפים ההלכות שהזולת נכשל בהם... **ח) ניתוחים פסיכולוגיים**: יש להמנע מניתוחים פסיכולוגיים. "אתה מתנהג כך כי גדלו אותך באופן כזה, כי אתה מושפע, כי אתה לא יכול וכו'". זה מרגיז. בלתי אפשרי לחיות כל הזמן תחת שיקוף רנטגן... אם האדם רוצה ניתוחים פסיכולוגיים, הוא יילך לפסיכולוג... .

ברשותו. אך בדבר זה בלבד נעשנו ישראל ערבים, שבזמן שיש בידו למחות ואין מוחה, אז דין הוא שיתפס בעבורו וישא עליו חטאו אם לא יוכיחו. مثل משלו בזה, במיל שקדח בספינה תחתיו, עצקו עליו כל אנשי הספינה: מה זו אתה עוזה?! השיב להם: הלא תחתני אני קודח. אמרו לו: אם יכנסו המים תחתיך, אז תבעע הספינה מכל וכל... **וממך** למצות התוכחה פסק **"לא תשא אחיך בלבבך"**, כי בזמן שהאהבה מצויה בישראל, כל אחד בטובתו של חברו חפצ', ועל כן הוא מוכיחו שלא יצליח בעבירה, אבל בזמן שעונאים זה זהה, לעולם אין מוכיחו, ואדרבה הוא מחייבו לאמר: כשורה עשית ולא فعلת און, וכל כוונתו להדיח עליו הרעה, לפי שהוא שמח במפלתו.

8. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף ט עמוד ב
מנון לרווחה בחבירו דבר מגונה שחביב להוכיחו: שנאמר: "הוכח תוכחה". הוכיחו ולא קבל, מנון שיחזור ויוכיחנו תלמוד לומר: "תוכיח", מכל מקום. יכול אפילו משתנים פניו? ת"ל: "לא תשא עליו חטא". תנייא, א"ר טרפון: תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו: טול קיסם מבין עיניך, אמר לו: טול קורה מבין עיניך! אמר רב אלעזר בן עזריה: תמיחני אם יש בדור הזה שמודע להוכיח. ואמר רבבי יוחנן בן נהרי: מעיד אני עלי שמים וארץ, שהרבה פעמים לכה עקיבא על ידי, שהייתי קובל עליו לפני לפני רבן גמליאל, וכל שכן שהוספתיו בו אהבה, לקיים מה שנאמר: "אל תוכח לך ישנאך הוכח לחכם ויאחבקך" ...

9. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סה עמוד ב
אמר רבי אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון: כסם שמצווה על אדם לומר דבר הנשמע, אך מצווה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע. רבי אבא אומר: חובה, שנאמר: "אל תוכח לך ישנאך הוכח לחכם ויאחבקך".

10. מדות הראה - תוכחה
יש לעיין בדרכי בני אדם כשרוצים להוכיח איזה איש להסירו מדרךו, אולי זה הדרך לפי עניינו טוביה היא ע"פ שיש בה חסרונות, אבל בחסרונותיה מגינות עליו بعد חסרונות יותר עצומות. והשי"ת ידריכנו בمعالgi צדק, שלפעמים פיתוי היצר הוא להשתתק בתוכחות לכל אחד, ואין זה כי אם רוע לב. והמרחם רחום יכפר.

11. ליקוטי מוהר"ן תניניא תורה ח
אף על פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומוטל על כ"א מישראל להוכיח את חברו כשרואה בו שאינו מתנהג כshoreה, כמו שכותוב: "הוכח תוכחה את עמיתך", אעפ"כ לא כל אדם ראוי להוכיח, כמו שאמר ר"ע: "תמה אני אם יש בדור הזה מי שיכל להוכיח". ואם ר"ע אמר זאת בדורו, כי"ש בדור הזה של עכשו! כי כשהמוכחים אינו ראוי להוכיח, אזי לא די שאינו מועיל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשומות השוממות תוכחתו, כי ע"י תוכחתו הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכחים, כמו כמשמעותו איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזיזים אותו הדבר, אין מרגישים הריח רע, אבל כשמתחילה